

15. Sopimus joka pelasti tuhansien puolalaisten hengen

30. heinäkuuta 1941 allekirjoitettiin sopimus, joka aiheutti suuria kiistoja Puolan politiikassa ja johti vakavaan hallituksen kriisiin, mutta samalla pelasti Puolan kansalaisia jotka karkoittettiin Neuvostoliittoon vuoden 1939 jälkeen. Pääministeri Władysław Sikorskin ja Lontoossa sijaitsevan Neuvostoliiton suurlähettilään Ivan Mayskin väliset keskustelut käytiin pian Saksan hyökkäyksen jälkeen kun Neuvostoliitto liittyi Hitlerin vastaiseen koalitioon. Iso-Britannian viranomaisten aktiivisesti kannustama Puolan pääministeri osallistui neuvotteluihin jotka johtivat Puolan ja Neuvostoliiton suhteiden normalisoitumiseen. Sikorski-Mayski sopimus palautti Puolan ja Neuvostoliiton väliset diplomaattisuhteet, kumosi elo- ja syyskuun 1939 Neuvostoliiton ja Saksan väliset sopimukset, määräsi Puolan armeijan perustamista Neuvostoliittoon sekä ilmoitti siellä pidätettyjen puolalaisten vapautuksesta vankiloista ja karkotuspaikoista. Sikorski totesi päättäväisesti: "Tässä asiassa on mahdotonta saavuttaa enemmän, kuka kannattaa kieltäytymistä, ei näe todellisuutta."

Kenraali Sikorskin vastustajat syyttivät häntä siitä, että sopimuksessa ei ollut selvästi vahvistettu sitä, että venäläiset tunnustivat sodan edeltäneen Puolan ja Neuvostoliiton rajan, joka oli määritelty Riian sopimuksessa. He protestoivat vastaan määrittelemistä Puolan kansalaisia armahdetuiksi ikään kuin he olisivat rikollisia ja arvostelivat myös ulkoministeriön johdon vetäytymistä pois neuvotteluista. He myös huomauttivat, että pääministeri oli loukkanut valtionpäämiehen perustuslaillisia valtuuksia. Presidentti Władysław Raczkiewicz kieltäytyi allekirjoittamasta sopimusta. Sopimuksen tekstiä ei julkaistu virallisessa lehdessä, ulkoministeri August Zaleski, salkuton ministeri Kazimierz Sosnkowski ja oikeusministeri Marian Seyda erosivat tehtävistään. Perustelu sopimuksen allekirjoittamisesta osoittautui kuitenkin kiistattomaksi: sopimus pelasti vähintään 115 000 Puolan kansalaisen hengen - heitä vapautettiin seuraavan kuukauden aikana maanpakolaisestaan ja he saavuttivat Puolan armeijan muodostumispaikoille. Pian sen jälkeen he lähtivät Neuvostoliitosta.

U K Ł A D
M I E D Z Y R Z A D E M R Z E C Z Y P O S P O L I T E J P O L S K I E J
A R Z A D E M Z W I A Z K U
S O C J A L I S T Y C Z N Y C H R E P U B L I K R A D

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Związku Socjalistycznych Republik Rad zawarły niniejszy układ i postanawiają co następuje:

1. Rząd Związku Socjalistycznych Republik Rad uznaje, że traktaty sowiecko-niemieckie z 1939 roku, dotyczące zmian terytorialnych w Polsce, utraciły swą moc. Rząd Rzeczypospolitej Polskiej oświadcza, że Polska nie jest związana z jakimkolwiek trzecim Państwem żadnym układem, zwróconym przeciwko Związkowi Socjalistycznych Republik Rad.
2. Stosunki dyplomatyczne między obu Rządami będą przywrócone po podpisaniu niniejszego układu i nastąpi niezwłocznie wymiana Ambasadorów.
3. Oba Rządy zobowiązują się wzajemnie do udzielania sobie wszelkiego rodzaju pomocy i poparcia w obecnej wojnie przeciwko hitlerowskim Niemcom.
4. Rząd Związku Socjalistycznych Republik Rad oświadcza swą zgodę na tworzenie na terytorium Związku Socjalistycznych Republik Rad Armii Polskiej, której dowódca będzie mianowany przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej w porozumieniu z Rządem Związku Socjalistycznych Republik Rad. Armia Polska na terytorium Związku Socjalistycznych Republik Rad będzie podlegać w sprawach operacyjnych Naczelnemu Wojskowemu Dowództwu Związku Socjalistycznych Republik Rad, w składzie którego będzie się znajdował przedstawiciel Armii Polskiej. Wszystkie szczegóły dotyczące organizacji, dowództwa i użycia tej Armii będą ustalone dalszym układem.
5. Układ niniejszy wchodzi w życie natychmiast po podpisaniu i nie podlega ratyfikacji.

Układ niniejszy sporządzony jest w dwóch egzemplarzach, każdy w języku polskim i rosyjskim. Oba teksty mają jednakową moc.

Londyn, 30 lipca 1941 roku.

PREZES RADY MINISTRÓW

Władysław Sikorski

Puolan ja Neuvostoliiton välillä 30. heinäkuuta 1941 tehdyn sopimuksen pääministeri Władysław Sikorskin allekirjoittama puolankielinen versio.